

BAĞIMSIZLIKTAN KURUMSALLAŞMAYA: TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI'NIN KURULUŞ SÜRECİ

FROM INDEPENDENCE TO INSTITUTIONALISATION: THE PROCESS OF ESTABLISHMENT OF THE ORGANISATION OF TURKIC STATES

Elif UZUNAĞAÇ*

Öz

Türk Devletleri Teşkilatı'nın (TDT) kuruluş süreci, Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılmasının ardından bağımsızlığını kazanan Türk Cumhuriyetlerinin, ortak tarihsel ve kültürel bağlarını yeniden canlandırma ve uluslararası sistemde etkin bir iş birliği platformu oluşturma çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu makale, 1992'de düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirvesi'nden başlayarak 2009'da Nahçıvan Anlaşması ile resmîyet kazanan Türk Konseyi'nin kuruluşunu ve 2021'de Türk Devletleri Teşkilatı'na dönüşümünü kapsayan süreci incelemektedir. Araştırma, bu sürecin dil, kültür, eğitim, enerji, ulaştırma gibi alanlardaki somut iş birliği projeleriyle nasıl kurumsallaştığını ve 2040 Türk Dünyası Vizyonu gibi stratejik hedeflerle bölgesel ve küresel bir aktör olma amacını ortaya koyduğunu göstermektedir. Çalışma, TDT'nin üye devletler arasındaki dayanışmayı artırarak bölgesel istikrar, ekonomik kalkınma ve uluslararası alandaki etkisini güçlendiren bir mekanizma olduğunu ortaya koymuştur. TDT'nin tarihsel bağları yeniden inşa etme ve gelecek vizyonu oluşturma başarısı, Türk dünyasının ortak kimlik bilincini geliştirme ve uluslararası sistemde etkin bir aktör haline gelmesi açısından stratejik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Türk Devletleri Teşkilatı, Nahçıvan Anlaşması, Türk Konseyi, 2040 Türk Dünyası Vizyonu, Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirvesi

Abstract

The establishment of the Organisation of Turkic States (OTS) was the result of the Turkic Republics' efforts to revive their common historical and cultural ties and to create an effective cooperation platform in the international system following their independence in 1991. This article examines the process, commencing from the 1992 Summit of Turkic Speaking Countries, of the establishment of the Turkic Council (which became official with the Nakhchivan Agreement in 2009), and its transformation into the Organisation of Turkic States in 2021. The study demonstrates how this process has been institutionalised through concrete cooperation projects in areas such as language, culture, education, energy, and transport, and how it aspires to become a regional and global actor with strategic goals such as the 2040 Turkic World Vision. The study reveals that the OTS is a mechanism that strengthens regional stability, economic development and international influence by increasing solidarity among member states. The success of the OTS in rebuilding historical ties and creating a vision of the future is of strategic importance for the Turkic world to develop a sense of common identity and become an effective actor in the international system.

* Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul / Türkiye, elif.uzunagac@marmara.edu.tr ORCID: 0000-0003-4005-986X

Keywords: Organisation of Turkic States, Nakhchivan Agreement, Turkic Council, 2040 Turkic World Vision, Summit of Turkic Speaking Countries

Giriş

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması, dünya siyasetinde köklü değişimlere yol açmış, eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nden 15 yeni bağımsız devlet ortaya çıkmıştır. Bu durum, NATO ve Sovyetler arasında şekillenen iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesine neden olmuş ve uluslararası ilişkilerde yeni dengelerin kurulmasını gerektirmiştir. Sovyetlerin dağılmasıyla bağımsızlıklarını kazanan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi Türk Cumhuriyetleri, uluslararası arenada kendi kimliklerini bulma ve bağımsız dış politika oluşturma sürecine girmiştir.

Bağımsızlığını kazanan Türk devletleri, kendi dış politika önceliklerini belirlemek için arayış içine girmiş ve bu süreçte hem küresel hem de bölgesel dinamiklerden etkilenmiştir. Türkiye, bağımsızlıklarını kazanan bu devletlerle hızlı bir şekilde diplomatik ilişkiler kurarak onları ilk tanıyan ülkelerden biri olmuştur. Türkiye'nin bu yakın desteği, ortak tarihi ve kültürel bağlarla desteklenmiş, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda yeni kurulan devletlerle iş birlikleri geliştirmiştir.¹

Bu dönemde, Türk Cumhuriyetleri için sadece bağımsızlıklarını korumak değil, aynı zamanda bölgesel güç dengelerini gözeterek dış politika stratejileri geliştirmek önemli bir gereklilik haline gelmiştir. Türk devletleri arasındaki ilk diplomatik ve siyasi temaslar, iki taraflı anlaşmalar ve zirve toplantılarıyla güçlendirilmiştir. Bağımsızlık sürecinin başlangıcında atılan bu adımlar daha sonraki yıllarda kurumsal bir çatı altında toplanarak Türk Devletleri Teşkilatı gibi organizasyonların temellerini oluşturmuştur.

Bağımsızlıklarının ardından Türk devletleri, bölgesel güvenlik ve istikrar politikalarını güçlendirmek amacıyla Türkiye başta olmak üzere diğer komşu ve dost ülkelerle güvenlik anlaşmaları ve savunma iş birlikleri geliştirmiştir. Türkiye, Azerbaycan gibi ülkelerle yapılan askeri eğitim ve güvenlik antlaşmaları, bağımsızlık sonrası bu devletlerin güvenlik kapasitelerinin artırılmasına katkıda bulunmuştur.²

Böylece Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla ortaya çıkan Türk Cumhuriyetleri, bir yandan bağımsızlıklarını pekiştirirken bir yandan da bölgesel iş birliği ve güvenlik alanında Türkiye ile ortak stratejik bir yol izleme sürecine girmiştir. Bu sürecin Türk Devletleri Teşkilatı'nın temellerini atmada önemli bir rol oynadığı ve bağımsız Türk devletlerinin uluslararası ilişkilerde daha güçlü ve etkin bir aktör olmalarını sağladığı görülmektedir.

1 Sibel Akgün, Özge Kenar, "Türkiye'nin Türk Devletler Teşkilatı ile Olan İlişkilerinde Uluslararası Aktör Düzeyi ve Durumu", *Sakarya Üniversitesi Türk Akademi Dergisi*, II/2, (2023), s. 107-112.

2 İlham Aliyev, "Azerbaijan: A Bridge for Cooperation Between the Turkic-Speaking Countries", *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 8-10.

Türk Dünyasında Birlik Arayışlarının İlk Adımları (1992-2008)

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsızlık kazanan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, tarihsel ve kültürel bağlarını yeniden güçlendirme arayışına girmiştir. Bu doğrultuda 1992 yılında Ankara'da gerçekleşen ilk "Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesi" önemli bir dönüm noktası oluşturmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın başkanlığında toplanan bu zirve, Türk dünyasında ortak bir iş birliği platformu oluşturmayı ve kültürel yakınlaşmayı teşvik etmeyi amaçlamıştır.³

Zirve sırasında Türkiye, Türk dili konuşan devletlerin uluslararası arenada iş birliğini artırma çabalarına liderlik etmiştir. Turgut Özal, "ortak pazar" benzeri bir ekonomik birliklik kurmayı ve Türk dili konuşan ülkeler arasında ticaretin önündeki engellerin kaldırılmasını önererek, bu iş birliğinin ekonomik boyutunu öne çıkarmıştır. Ayrıca bu zirve sonrasında imzalanan Ankara Bildirisi, bağımsızlığını kazanan bu ülkelerle iş birliğinin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamış; kültürel, ekonomik ve siyasi alanlarda somut adımlar atılması için bir başlangıç noktası oluşturmuştur.⁴ Bu zirve, Türk Devletleri Teşkilatı'nın temellerinin atılmasına zemin hazırlamış ve bağımsızlıklarını yeni kazanmış olan Türk devletleriyle Türkiye arasındaki stratejik iş birliğinin ilk resmi ifadesi olarak kabul edilmiştir.

1992-2008 yılları arasında Türk dünyasında gerçekleştirilen zirveler, ortak kültürel mirası, dili ve eğitim alanındaki iş birliklerini güçlendirmeyi amaçlayan birçok önemli girişime ev sahipliği yapmıştır. Bu dönemde düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirveleri, bağımsız Türk devletlerinin kültürel bütünleşme sürecini hızlandırmak ve bu ülkeler arasında dil birliği, eğitim iş birliği gibi konularda kalıcı adımlar atmak için kritik bir rol oynamıştır.⁵

1992 yılında Ankara'da düzenlenen ilk zirvenin ardından, Türk dili konuşan ülkeler arasındaki iş birliğini güçlendirmek amacıyla düzenlenen zirveler, 1994-2008 yılları arasında önemli adımların atılmasına zemin hazırlamıştır. Bu süreçte gerçekleştirilen toplantılar, Türk Devletleri arasındaki siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerin kurumsallaştırılmasına yönelik çabaların temelini oluşturmuştur. 1994 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen zirve, bu iş birliğinin başlangıç noktası olmuştur. Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in ev sahipliğinde düzenlenen toplantıya, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan liderleri katılmıştır. Zirve sonunda imzalanan İstanbul Bildirisi, Türk devletleri arasındaki iş birliğinin çerçevesini belirleyen önemli bir belge olarak tarihe geçmiştir.⁶

3 "Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)", <https://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa> [Erişim Tarihi: 14.11.2024].

4 Ufuk Ulutaş, Oktay F. Tanrısever, "The Turkic Council on the 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement: A View from Turkey", *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhan Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 113.

5 Ulutaş, Tanrısever, "The Turkic Council on the 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement: A View from Turkey", s. 113-114; Osman Mert, "Türk Konseyi (Keneşi) Türk Üniversiteler Birliği ve Türk Üniversiteler Birliği I. Genel Kurulu", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 15, (2013), s. 277-282.

6 "Devlet Başkanları Zirveleri", <https://turkicstates.org/tr/zirveler> [Erişim Tarihi: 12.12.2024].

İstanbul Zirvesi'nden bir yıl sonra, 1995 yılında Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te bir araya gelen liderler, Bişkek Bildirisi ile ortak hedefleri daha ileriye taşıma kararı almıştır. Bu zirvede, ekonomik ve kültürel alanlarda daha yakın iş birliğine yönelik somut adımların atılması gerektiği vurgulanmıştır. 1996 yılında Taşkent'te düzenlenen zirve, Daimi Sekretarya'nın kurulması kararının alınmasıyla dikkat çekmiştir. Türk devletleri arasındaki iş birliğinin kurumsallaşması yolunda önemli bir adım olan bu karar, Taşkent Bildirisi ile resmîyet kazanmıştır.⁷

1998 yılında Astana'da gerçekleştirilen zirvede ise Daimi Sekretarya'nın tüzüğü kabul edilmiş ve Türk Devletleri arasındaki kurumsal iş birliği sürecinin hızlanması hedeflenmiştir. Astana Bildirisi ile bu hedeflerin hayata geçirilmesi konusunda kararlılık vurgusu yapılmıştır. 2000 yılında Bakü'de düzenlenen zirve, Daimi Sekretarya'nın Türkiye'de kurulması yönünde alınan kararlar önüne çıkmıştır. Zirve sonunda imzalanan Bakü Bildirisi, Türk devletleri arasında dayanışmanın ve ortak hareket etme iradesinin bir kez daha altını çizmiştir.⁸

2001 yılında İstanbul'da bir kez daha toplanan liderler, Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev'in Aksakallılar Konseyi ve Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenterler Asamblesi'nin kurulması yönündeki önerileri ile gelecekteki kurumsal yapıların temel taşlarını tartışmaya açmıştır. 2006 yılında Antalya'da düzenlenen zirve, yaklaşık beş buçuk yıl aradan sonra liderleri yeniden bir araya getirmiştir. Türkiye'nin girişimleriyle toplanan bu zirvede, Kazakistan, Azerbaycan ve Kırgızistan Devlet Başkanları yer almış, Türkmenistan ve Özbekistan ise sınırlı düzeyde temsil edilmiştir.⁹

1994-2008 yılları arasında düzenlenen Türk Devletleri zirveleri, Türk dünyası içinde siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerin daha ileriye taşınması için sağlam bir zemin hazırlamıştır. Alınan kararlar ve imzalanan bildirimler, bu dönemin iş birliği süreçlerinde kalıcı etkiler bırakmış ve bölgesel dayanışmanın kurumsal temellerini güçlendirmiştir.

Bu dönemde kültürel iş birliği, Türk dünyasındaki devletlerin ulusal kimliklerini yeniden inşa sürecinde önemli bir araç olarak görülmüş, ortak bir kültürel mirasın paylaşımı önüne çıkarılmıştır. Bu amaç doğrultusunda düzenlenen zirvelerde, kültürel etkileşimin artırılması, halkların birbirlerini daha iyi tanınması ve ortak değerler etrafında kenetlenmesi için çeşitli projeler hayata geçirilmiştir. Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı TÜRKSOY gibi kuruluşların desteklenmesi, Türk dünyası sanatçıları ve akademisyenlerinin ortak platformlarda bir araya getirilmesi, Türk dünyasında kültür ve sanatın evrensel boyutlarda tanıtılması açısından önemli bir adım olmuştur.¹⁰

Türk dili konuşan ülkeler arasında ortak bir dil ve alfabe kullanımı oluşturmak, zirvelerde belirlenen ana hedeflerden birini teşkil etmiştir. Türkiye'nin liderliğinde, Latin alfabesine geçiş süreci ve dil birliği konularında birçok çalıştay ve toplantı düzenlenmiştir. Bu süreçte, Türk

7 “Devlet Başkanları Zirveleri”, <https://turkicstates.org/tr/zirveler> [Erişim Tarihi: 12.12.2024].

8 “Devlet Başkanları Zirveleri”, <https://turkicstates.org/tr/zirveler> [Erişim Tarihi: 12.12.2024].

9 “Devlet Başkanları Zirveleri”, <https://turkicstates.org/tr/zirveler> [Erişim Tarihi: 12.12.2024].

10 Dusen Kasseinov, “The Importance of Turksoy on the 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 41-48.

dünyasındaki ülkelerin kendi alfabelerini Latin harfleriyle yenileme ve bir standardizasyon oluşturma çabaları öne çıkmış, bu girişimler aracılığıyla uluslararası iletişimde birlik sağlanması hedeflenmiştir.¹¹

Nahçıvan Anlaşması ve Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin Kuruluşu (2009)

3 Ekim 2009'da Nahçıvan'da gerçekleştirilen zirvede, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye arasında imzalanan Nahçıvan Anlaşması, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin (Türk Konseyi) kuruluşunu resmileştirmiştir. Bu anlaşma, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını kazanan Türk devletlerinin kültürel, ekonomik ve siyasi alanlarda iş birliğini kurumsal bir çatı altında toplama çabasının bir sonucu olarak kabul edilmektedir. Türk Konseyi'nin kurulması, Türk devletleri arasında dayanışma, iletişim ve ortak bir vizyon geliştirme açısından önemli bir adım olmuştur.¹²

Nahçıvan Anlaşması ile kurulan Türk Konseyi'nin temel hedefleri arasında, üye ülkeler arasındaki ekonomik ve kültürel iş birliğini artırmak, bölgesel güvenliği sağlamak ve uluslararası arenada Türk devletlerinin etkinliğini güçlendirmek yer almaktadır. Ayrıca, Türk dili konuşan halklar arasında dil ve kültür birliğini koruma amacı güdülmüştür.¹³ Nahçıvan Anlaşması'nın imzalanmasıyla birlikte, Türk Konseyi üye ülkeler arasında enerji, ulaştırma ve iletişim gibi stratejik alanlarda iş birliğini derinleştirmeyi hedeflemiştir. Küresel enerji güvenliğinin sağlanması ve bölgesel istikrarın korunması konularında alınan kararlar, Konsey'in yalnızca bölgesel bir birlik olarak değil, aynı zamanda küresel bir aktör olarak da potansiyelini

- 11 TDT'nin kurmuş olduğu Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonu, 34 harften oluşan Ortak Türk Alfabeti konusunda 11 Eylül 2024 tarihinde uzlaşmıştır. Komisyon 1991'de bilim insanları tarafından önerilen Latin tabanlı Ortak Türk Alfabeti projesinin kapsamlı şekilde gözden geçirmiş ve bu alfabe projesinde geliştirilmesi gereken hususlara ilişkin gerekli tespitleri yapmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. "Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonu, 34 harften oluşan Ortak Türk Alfabeti önerisi üzerinde uzlaştı", <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turk-dunyasi-ortak-alfabe-komisyonu-34-harften-olusan-ortak-turk-alfabeti-onerisi-uzerinde-uzlasti/3327364> [Erişim Tarihi: 12.12.2024]. 34 harfli Ortak Türk Alfabeti ilk olarak, Türk Dünyası'ndan gelen 28 dilbilimcinin katılımıyla 18-20 Kasım 1991 tarihinde Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde düzenlenen Milletlerarası Çağdaş Türk Alfabeleri Sempozyumu'nda teklif edilmiştir. Milletlerarası Çağdaş Türk Alfabeleri Sempozyumu'nun ikincisi 27 yıl sonra Kasım 2018'de yine Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde Türk Dünyasından gelen 30 davetlinin katılımıyla düzenlenmiştir. Bu sempozyumda 1991 yılında teklif edilen 34 harfli alfabenin olduğu gibi kabul edilmesi yönündeki karar yenilenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. "Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünün Türk Dünyasına Önemli Katkısı – Türk Dünyası Ortak Alfabe Uzlaştı", <https://turkiyat.marmara.edu.tr/notice/marmara-universitesi-turkiyat-arastirmalari-enstitusunun-turk-dunyasinan-onemli-katkisi-turk-dunyasi-ortak-alfabede-uzlasti> [Erişim Tarihi: 12.12.2024].
- 12 "Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)", <https://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa> [Erişim Tarihi: 14.11.2024]; "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması", Bildiriler/Kurucu Belgeler, https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/Nahcivan_Anlasmasi_Turkce_20140417_193951.pdf [Erişim Tarihi: 14.11.2024].
- 13 "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması", Bildiriler/Kurucu Belgeler, https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/Nahcivan_Anlasmasi_Turkce_20140417_193951.pdf [Erişim Tarihi: 14.11.2024]; Aliyev, "Azerbaijan: A Bridge for Cooperation Between the Turkic-Speaking Countries", 8-10; Mehmet Seyfettin Erol, Kadir Ertaç Çelik, "Türk Dünyası'nda İşbirliği Denemesi: Türk Keneşi ve Kazakistan", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XVII/2, (2017), s. 22-23.

ortaya koymaktadır.¹⁴ Bu anlaşma, Türk Konseyi'nin kurumsal yapısının temelini atarak Türk dünyasının birlikte hareket etme kapasitesini artırmış ve bu devletler arasında daha sistematik bir iş birliğini mümkün kılmıştır.

2009 yılında Nahçıvan Anlaşması ile kurulan Türk Konseyi'nin ilk Genel Sekreteri olarak görevlendirilen Halil Akıncı, teşkilatın misyonunu “tarihteki ilk gönüllü Türk ittifakı” olarak tanımlamıştır. Akıncı'nın liderliğindeki bu dönemde, Türk Konseyi'nin vizyonu, üye devletler arasında siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda geniş bir iş birliği platformu oluşturmaya odaklanmıştır. Akıncı, bu yeni iş birliği modelini, Türk dünyasında uzun vadeli ortaklıklar ve dayanışma kurma hedefiyle geliştirmiştir.¹⁵

Halil Akıncı, Konsey'in yalnızca bir diplomatik birlik değil, aynı zamanda Türk dili konuşan halklar arasında kültürel bağları güçlendiren ve ortak kimlik bilincini pekiştiren bir yapı olarak gelişmesi gerektiğini savunmuştur. Akıncı'nın vizyonunda Türk Konseyi'nin amaçları, üye devletler arasında barış ve güvenliği sağlamak, uluslararası platformlarda Türk dünyasının ortak çıkarlarını temsil etmek ve kültürel mirası yaşatmak üzerine yoğunlaşmıştır.¹⁶

Nahçıvan Anlaşması ile kurulan Türk Konseyi, üye ülkeler arasındaki ilişkileri güçlendirmeyi hedefleyen bir dizi kurumsal yapı ve ilkeler üzerine inşa edilmiştir. Konseyin temel organları arasında Devlet Başkanları Konseyi, Dışişleri Bakanları Konseyi, Kıdemli Memurlar Komitesi, Aksakallar Konseyi ve Sekretarya bulunmaktadır. Bu yapılar, Türk Konseyi'nin yönetim işlevlerini üstlenirken, üye ülkeler arasında çok boyutlu iş birliğini sağlamak amacıyla görev yapmaktadır.¹⁷

Türk Konseyi'nin ana karar alma organı olan Devlet Başkanları Konseyi, üye ülkelerin devlet başkanlarından oluşur ve yıllık zirvelerde bir araya gelir. Bu zirveler, Türk devletleri arasında ekonomik, kültürel ve siyasi konularda alınan kararların belirlenmesinde kritik rol oynar. Dönem başkanlığı alfabetik sıralamaya göre her yıl değişmekte ve kararlar oy birliği ile alınmaktadır.¹⁸

Dışişleri Bakanları Konseyi, Türk Konseyi'nin gündemindeki konuları görüşür ve devlet başkanları toplantıları öncesinde stratejik konularda ön hazırlık yapar. Kıdemli Memurlar Komitesi ise, Sekretarya'nın işleyişini denetleyerek, yapılan çalışmaların uygulanabilirliğini ve verimliliğini artırmak amacıyla çalışmalar yürütmektedir.¹⁹

14 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması”, Bildiriler/Kurucu Belgeler, https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/Nahcivan_Anlasmasi_Turkce_20140417_193951.pdf [Erişim Tarihi: 14.11.2024].

15 “Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)”, <https://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa> [Erişim Tarihi: 14.11.2024].

16 “Türk Keneşi Genel Sekreteri, Büyükelçi Halil Akıncı'nın Kırgızistan'daki *Janı Ordo* gazetesi'ne Röportajı” <https://turkicstates.org/u/d/dokuman/JanyOrdo.pdf> [Erişim Tarihi: 26.11.2024].

17 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması”, Bildiriler/Kurucu Belgeler, https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/Nahcivan_Anlasmasi_Turkce_20140417_193951.pdf [Erişim Tarihi: 14.11.2024].

18 “Organizasyon Şeması”, <https://www.turkicstates.org/tr/organizasyon-semasi> [Erişim Tarihi: 12.12.2024].

19 “Organizasyon Şeması”, <https://www.turkicstates.org/tr/organizasyon-semasi> [Erişim Tarihi: 12.12.2024].

Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan “Aksakallık” geleneğinden esinlenerek kurulan Aksakallar Konseyi, üye ülkelerden deneyimli kişilerden oluşan bir danışma organıdır. Bu konsey, Türk Konseyi’nin kültürel, sosyal ve manevi değerlerin korunması ile yaygınlaştırılması misyonunu üstlenir. Aksakallar Konseyi, Türk dünyasında birliği destekleyen projeler üretir ve diğer organlara tavsiyelerde bulunur.²⁰

İstanbul’da bulunan Sekretarya, konseyin yürütme organı olarak faaliyet göstermekte ve uluslararası nitelikte personelden oluşmaktadır. Sekretarya, üye devletlerin vatandaşlarının yer aldığı bir kadro ile konseyin kararlarını ve projelerini koordine etmektedir. Ayrıca tüm organizasyonel ve lojistik işlerden sorumludur.²¹ Enerji güvenliğini artırmak, ticaretin kolaylaştırılmasını sağlamak, bölgesel güvenlik iş birliğini güçlendirmek ve gençlik ile spor gibi sosyal alanlarda iş birliği projeleri yürütmek gibi hedefler Türk Konseyi’nin faaliyet alanları içinde yer almaktadır.²²

Nahçıvan Anlaşması Sonrası Yapısal Gelişim ve Stratejik Adımlar (2009-2018)

Türk Konseyi’nin zirveleri, Türk dünyasının birlikteliğini ve iş birliğini güçlendirmek için düzenlenen önemli toplantılardır. Nahçıvan Anlaşması’yla temelleri atılan bu yapı, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi olarak 2010 yılında İstanbul’da düzenlenen zirvede resmîyet kazanmıştır. Zirvede, teşkilatın kurumsal yapısını oluşturacak Devlet Başkanları Konseyi, Dışişleri Bakanları Konseyi ve Sekretarya gibi birimlerin kuruluşu onaylanmış, bu yapıların gelecekteki iş birliği projelerine rehberlik etmesi hedeflenmiştir.²³

2011 yılında Kazakistan’ın Almatı şehrinde düzenlenen ilk resmi devlet başkanları zirvesi ile konseyin yapısı ve ilkeleri belirlenmiştir. Ayrıca bu zirvede ekonomik ve ticari iş birliği teması ele alınmış, Türk İş Konseyi’nin kurulması gibi somut adımlar atılmıştır. Ekonomik konuların önceliklendirildiği bu toplantıda, Türk Konseyi’nin işlevselliği artırılmış, üye ülkeler arasında ticaret, yatırım ve teknoloji transferi gibi alanlarda iş birliğinin temelleri atılmıştır. Bu adımlar,

20 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi’nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması”, Bildiriler/Kurucu Belgeler, https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/Nahcivan_Anlasmasi_Turkce_20140417_193951.pdf [Erişim Tarihi: 14.11.2024]; Çiğdem Şahin, “Uluslararası Örgüt İşlevleri Açısından Türk Konseyi (Türk Keneşi)”, *13. Türk Dünyası Kongresi*, ed. Vecdi Can, Köksal Şahin ve M. Kürşad Uçar, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2015, s. 1170-1174.

21 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi’nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması”, Bildiriler/Kurucu Belgeler, https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/Nahcivan_Anlasmasi_Turkce_20140417_193951.pdf [Erişim Tarihi: 14.11.2024]; Şahin, “Uluslararası Örgüt İşlevleri Açısından Türk Konseyi (Türk Keneşi)”, s. 1170-1174.

22 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi’nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması”, Bildiriler/Kurucu Belgeler, https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/Nahcivan_Anlasmasi_Turkce_20140417_193951.pdf [Erişim Tarihi: 14.11.2024]; Kubançbek Ömüraliyev, “Türk Devletler Teşkilatı: Birlik ve İlerlemenin 15 Yılı”, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/turk-devletleri-teskilati-birlik-ve-ilerlemenin-15-yili/3350302> [Erişim Tarihi: 29.10.2024].

23 “Devlet Başkanları Zirveleri”, <https://turkicstates.org/tr/zirveler> [Erişim Tarihi: 14.12.2024].

Türk dünyasının ekonomik potansiyelini ortak bir çerçevede değerlendirme yönünde önemli bir başlangıç olmuştur.²⁴

2012 yılında Kırgızistan'ın Bişkek şehrinde gerçekleştirilen zirve, eğitim, bilim ve kültürel iş birliğine odaklanmıştır. Türk Akademisi, Türk Kültür ve Mirası Vakfı gibi yapılar bu zirvede gündeme gelmiş, teşkilatın kültürel bir kimlik kazandığı vurgulanmıştır. Ayrıca, bu toplantıda Türk Konseyi'ne ait bir bayrak kabul edilmiş, bu bayrak Türk Cumhuriyetlerinin millî sembollerinden ilham alınarak tasarlanmıştır. Bayrak, Türk dünyasının birlik ve dayanışma mesajını pekiştiren bir sembol olarak uluslararası arenada anlam kazanmıştır.²⁵ Bunların yanında Bişkek Zirvesi'nde (ve 10 Ağustos 2012'de Çolpan-Ata'da düzenlenen Eğitim Bakanları Toplantısı'nda) alınan kararlar sonucu Türk Üniversiteler Birliği ve Yükseköğretim Alanı kurulmuştur.²⁶

Azerbaycan'ın Gebele şehrinde 2013 yılında düzenlenen zirvede ulaştırma teması üzerine yoğunlaşmış, üye ülkeler arasında ulaşım altyapısının geliştirilmesine yönelik kararlar alınmıştır. Özellikle enerji nakil hatları ve lojistik iş birliği konularında yapılan tartışmalar, Türk dünyasının coğrafi avantajlarını ekonomik bir kazanca dönüştürme stratejisinin parçası olmuştur.²⁷ 2014 yılında Bodrum'da gerçekleştirilen zirvede ise turizm alanında iş birliği ön plana çıkarılmış, kültürel mirasın tanıtımı ve ortak projelerin geliştirilmesi konuları görüşülmüştür.²⁸

2015 yılında Kazakistan'ın başkenti Astana'da düzenlenen zirvede medya ve enformasyon iş birliği teması işlenmiş, Türk dünyasına yönelik yayın yapacak bir televizyon kanalının kurulması kararlaştırılmıştır. Aynı zamanda, bağımsızlıklarını Soğuk Savaş sonrası kazanan Türk ülkelerinin enerji ve ulaştırma sektörlerinde iş birliğini çeşitlendirerek uluslararası alandaki bağımsızlıklarını güçlendirme kararı alınmıştır.²⁹

- 24 Recep Tayyip Erdoğan, ““Turkic Council”: A Future Vision Arising from the Historical Brotherhood”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakı 2019, s. 17-19. “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi 1. Zirve Bildirisi”, Almatı 21 Ekim 2011, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/1-zirve-bildirisi-8-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 14.11.2024]; Mevlüt Akçapa, “Türk Devletleri Teşkilatı'nın Tarihsel Gelişimi: Teşkilatın Dünü, Bugünü ve Yarını”, *Avrasya Uluslararası Araştırma Dergisi*, XI/34, (2023), s. 478; Yeşim Kaygusuz, “Kuruluşunun 10. Yılında Türk Konseyi'nin Türkiye ile Diğer Üye Ülkeler Arasındaki Ticarete Etkileri”, *TESAM Akademi Dergisi*, VIII/1, (2021), s. 216.
- 25 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi İkinci Zirve Bildirisi”, Bişkek 23 Ağustos 2012, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/2-zirve-bildirisi-9-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 14.11.2024]; Akçapa, “Türk Devletleri Teşkilatı'nın Tarihsel Gelişimi: Teşkilatın Dünü, Bugünü ve Yarını”, s. 478; Mert, “Türk Konseyi (Keneşi) Türk Üniversiteler Birliği ve Türk Üniversiteler Birliği I. Genel Kurulu”, s. 277-282.
- 26 Bugüne kadar Türk Üniversiteler Birliği'nin (TÜRKÜNİB) yedi Genel Kurulu ve bir Özel Rektörler Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Son Genel Kurul 20 Mayıs 2024 tarihinde Bakı'de gerçekleştirilmiştir.
- 27 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Üçüncü Zirve Bildirisi”, Gebele 16 Ağustos 2013, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/3-zirve-bildirisi-10-tr.pdf>, [Erişim Tarihi: 19.11.2024]; Pelin Musabay Baki, “Avrasya'da Bölgesel İşbirliği Sürecinden İşbirliği Mekanizmasına: Türk Konseyi”, *Bilge Strateji*, VI/11, (2014), s. 153.
- 28 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Dördüncü Zirve Bildirisi”, Bodrum 5 Haziran 2014, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/4-zirve-bidirisi-11-tr.pdf>, [Erişim Tarihi: 14.11.2024]; Akçapa, “Türk Devletleri Teşkilatı'nın Tarihsel Gelişimi: Teşkilatın Dünü, Bugünü ve Yarını”, s. 480; Aliyev, “Azerbaijan: A Bridge for Cooperation Between the Turkic-Speaking Countries”, s. 8-10.
- 29 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Beşinci Zirve Bildirisi”, Astana 11 Eylül 2015, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/fifth-zirve-bildirisi-12-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].

2018 yılında Kırgızistan'ın Çolpon-Ata şehrinde düzenlenen zirvede gençlik ve ulusal sporlar teması ele alınmış, Türk dünyasının gençleri arasındaki kültürel bağların güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu zirvede ayrıca Cengiz Aytmatov'un doğumunun 90. yıl dönümü anılmış, Türk dünyasının kültürel değerlerine sahip çıkma bilinci vurgulanmıştır.³⁰ Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de 2019 yılında düzenlenen zirvede ise küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi ana tema olarak belirlenmiş, Türk dünyasında girişimcilik ekosisteminin güçlendirilmesi için ortak stratejiler geliştirilmiştir. Ayrıca, Özbekistan'ın tam üye olarak teşkilata katılımı, Türk Devletleri Teşkilatı'nın etki alanını genişletmiştir.³¹

2021 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen zirve, "Dijital Çağda Yeşil Teknolojiler ve Akıllı Şehirler" temasıyla, Türk dünyasının dijital dönüşüm sürecine uyum sağlamasına yönelik politikaların tartışıldığı önemli bir platform olmuştur. Zirvede, teşkilatın adı Türk Devletleri Teşkilatı olarak değiştirilmiş ve 2040 Vizyon Belgesi kabul edilmiştir. Bu belge, Türk dünyasının gelecekteki iş birliği hedeflerini belirlemiş, ortak bir vizyon çerçevesinde hareket edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.³²

Özbekistan ve Macaristan'ın Katılımı ile Türk Konseyi'nin Genişlemesi (2018-2019)

Özbekistan, 3 Eylül 2018'de Kırgızistan'ın Çolpon-Ata kentinde düzenlenen Türk Konseyi 6. Zirvesi'nde teşkilata katılma niyetini açıklayarak üyelik sürecini başlatmıştır. Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev'in liderliğinde yürütülen bu süreç, Özbekistan'ın Türk Konseyi'ne olan ilgisinin resmi bir adım olarak ortaya çıkması açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu zirve ile Özbekistan, kültürel, siyasi ve ekonomik iş birliği hedeflerini somut bir yapıya kavuşturarak Türk Konseyi'ne katılma kararını duyurmuştur.³³ 2019 yılında Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de düzenlenen 7. Türk Konseyi Zirvesi'nde ise Özbekistan'ın tam üyeliği resmen kabul edilmiştir.³⁴

Özbekistan'ın tam üyeliğe geçişi, enerji, ulaşım ve ticaret gibi alanlarda önemli iş birliği fırsatlarını beraberinde getirmiştir. Üye ülkeler arasında gerçekleşen ortak projeler ve ekonomik

30 "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Altıncı Zirve Bildirisi", Çolpan-Ata 3 Eylül 2018, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/6-zirve-bildirisi-13-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024]; Kaygusuz, "Kuruluşunun 10. Yılında Türk Konseyi'nin Türkiye ile Diğer Üye Ülkeler Arasındaki Ticarete Etkileri", s. 216.

31 "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Yedinci Zirve Bildirisi" Bakü 15 Ekim 2019, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/7-zirve-bildirisi-14-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].

32 "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Sekizinci Zirve Bildirisi", İstanbul 12 Kasım 2021, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/8-zirve-bildirisi-15-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].

33 Shavkat Mirziyoyev, "New Opportunities for Integration and Cooperation", *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 20-24; "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Altıncı Zirve Bildirisi", Çolpan-Ata 3 Eylül 2018, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/6-zirve-bildirisi-13-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024]; Sooronbay Jeenbekov, "Deepening Cooperation Between the Member States of the Cooperation Council of Turkic Speaking Countries", *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 11-16.

34 "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Yedinci Zirve Bildirisi" Bakü 15 Ekim 2019, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/7-zirve-bildirisi-14-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].

bağlantılar, bölgesel güvenliğin yanı sıra kültürel ve ekonomik iş birliğini de güçlendirmiştir. Özbekistan'ın katılımı, Türk Devletleri Teşkilatı'nın Orta Asya'daki etkinliğini artırarak bölgedeki Türk halkları arasında daha sıkı bir bağ kurulmasına katkı sağlamıştır.³⁵

Macaristan ise 3 Eylül 2018'de Kırgızistan'ın Çolpon-Ata kentinde düzenlenen Türk Konseyi Zirvesi'nde gözlemci üye statüsü kazanarak teşkilata katılmıştır. Bu katılım, Türk Konseyi'nin Avrupa'daki etkisini güçlendirmiştir. Macaristan'ın gözlemci üyeliği, Avrupa ve Türk dünyası arasında köprü kurma potansiyelini artırarak konseyin daha geniş bir coğrafyada etki sağlamasına olanak tanımıştır.³⁶ Budapeşte'de 19 Eylül 2019'da açılışı gerçekleştirilen Türk Konseyi Temsilcilik Ofisi, Macaristan'ın teşkilat içindeki rolünü daha görünür hale getirmiştir.³⁷

Türk Devletleri Teşkilatı'na Geçiş: 8. İstanbul Zirvesi ve Yapısal Dönüşüm (2021)

12 Kasım 2021'de İstanbul Demokrasi ve Özgürlükler Adası'nda gerçekleştirilen Türk Konseyi'nin 8. Zirvesi, teşkilatın yapısal ve stratejik dönüşümünde tarihi bir dönüm noktası olmuştur. Bu zirve, yalnızca Türk dünyasının geleceğine yön verecek kararların alınması açısından değil, aynı zamanda Türk devletlerinin bağımsızlıklarının 30. yıl dönümüne denk gelmesi nedeniyle de simgesel bir öneme sahiptir. Zirvede, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ev sahipliğinde Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan liderleri ile Macaristan Başbakanı Viktor Orban ve Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreteri Baghdad Amreyev bir araya gelmiştir. Bu buluşma, Türk dünyasında birlik ve dayanışmanın pekiştirilmesi yönünde güçlü bir mesaj vermiştir.³⁸

Zirvenin ana teması “Dijital Çağda Yeşil Teknolojiler ve Akıllı Şehirler” olarak belirlenmiş ve bu çerçevede Türk dünyasında sürdürülebilir kalkınma ve teknolojik dönüşüm konuları ele alınmıştır. Zirvede alınan kararlar arasında, teşkilatın isminin “Türk Devletleri Teşkilatı” olarak değiştirilmesi de bulunmaktadır. Bu değişim teşkilatın kapsamını genişleterek daha stratejik bir yapıya geçişi

35 Shavkat Mirziyoyev, “New Opportunities for Integration and Cooperation”, s. 20-24.

36 Nursultan Nazarbayev, “The New Horizons of Turkic World”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhan Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 5-7; “Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)”, <https://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa> [Erişim Tarihi: 14.11.2024]; “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Altıncı Zirve Bildirisi”, Çolpan-Ata 3 Eylül 2018, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/6-zirve-bildirisi-13-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024]; Jeenbekov, “Deepening Cooperation Between the Member States of the Cooperation Council of Turkic Speaking Countries”, s. 11-16.

37 Viktor Orbán, “Welcome Address”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhan Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 25-26; 21. *Yüzyılın Parlayan Yıldızı: Türk Devletleri Teşkilatı*, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2023, s. 204; “Türk Konseyi Avrupa Temsilcilik Ofisi Açılış Töreni ve Dışişleri Bakanları Toplantısı Budapeşte'de Gerçekleştirildi”, <https://www.turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-avrupa-temsilcilik-ofisi-acilis-toreni-ve-disisleri-bakanlari-toplantisi-budapestede-gercekleştirildi> [Erişim Tarihi: 26.11.2024].

38 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Sekizinci Zirve Bildirisi”, İstanbul 12 Kasım 2021, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/8-zirve-bildirisi-15-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024]; Akçapa, “Türk Devletleri Teşkilatı'nın Tarihsel Gelişimi: Teşkilatın Dünü, Bugünü ve Yarını”, s. 482-483.

simgelemiştir.³⁹ Bu isim değişikliği, Türk dünyasındaki siyasi, ekonomik ve kültürel birlikteliği güçlendirme çabasının bir yansıması olarak görülmekte ve teşkilatın kendisini yalnızca bölgesel bir yapı olarak değil, küresel bir aktör olarak konumlandırma niyetini ortaya koymaktadır.⁴⁰

Ayrıca, zirvede kabul edilen “Türk Dünyası 2040 Vizyon Belgesi” ile teşkilatın gelecek hedefleri belirlenmiş, üye ülkeler arasındaki entegrasyonu artırmayı amaçlayan somut adımlar atılmıştır. Bu vizyon belgesi, ekonomik iş birliğinden kültürel bağların güçlendirilmesine kadar birçok alanda ortak projeler geliştirmeyi amaçlamakta olup, Türk dünyasının uluslararası arenada daha güçlü bir konuma gelmesini hedeflemektedir.⁴¹

Türkmenistan, 8. Zirve’de teşkilata gözlemci üye statüsü ile katılmıştır. Bu üyelikle birlikte teşkilat siyasi, ekonomik ve kültürel projelerde daha kapsamlı iş birlikleri geliştirebilecek, Orta Asya’daki jeopolitik dengeyi Türk dünyası lehine güçlendirecek bir pozisyon elde etmiştir. Türkmenistan’ın zengin enerji kaynakları ve stratejik konumu, bölgesel kalkınma ve güvenlik iş birliği açısından önemli bir katkı sunmaktadır.⁴²

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), 8. İstanbul Zirvesi’nde kabul edilen yeni stratejik hedefleri doğrultusunda ekonomi, güvenlik, kültür ve eğitim gibi alanlarda derinlemesine iş birliği projeleri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Zirvede kabul edilen “2040 Türk Dünyası Vizyon Belgesi,” TDT’nin gelecekteki politikalarına rehberlik edecek bir yol haritası sunmuştur. Bu belge, Türk dünyasının sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda daha fazla entegrasyon sağlaması, bölgesel ve küresel bir aktör olarak etkisini artırması hedefini taşımaktadır.⁴³

Teşkilat, üye ülkeler arasındaki ticareti kolaylaştırmayı ve ekonomik bağları güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda, zirvede Türk Yatırım Fonu’nun kurulması planlanmış olup, üye devletler arasındaki mali destekleri ve ortak yatırımları kolaylaştıracak bir finansal yapı oluşturulması amaçlanmaktadır. Ayrıca, ulaşım koridorlarının genişletilmesi ve Hazar Geçişli Uluslararası Doğu-Batı Orta Koridoru’nun⁴⁴ etkinleştirilmesi gibi projelerle bölgesel ekonomik entegrasyon hedeflenmektedir.⁴⁵

39 “Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)”, <https://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa> [Erişim Tarihi: 14.11.2024]; Gökhan Tekir, “Türk Devletleri Teşkilatının Yeni-İşlevselcilik ve Devletlerarasıcılık Teorileri Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, XXIII/2, (2023), s. 1088.

40 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Sekizinci Zirve Bildirisi”, İstanbul 12 Kasım 2021, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/8-zirve-bildirisi-15-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].

41 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Sekizinci Zirve Bildirisi”, İstanbul 12 Kasım 2021, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/8-zirve-bildirisi-15-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024]; Akçapa, “Türk Devletleri Teşkilatı’nın Tarihsel Gelişimi: Teşkilatın Dünü, Bugünü ve Yarını”, s. 482-483.

42 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Sekizinci Zirve Bildirisi”, İstanbul 12 Kasım 2021, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/8-zirve-bildirisi-15-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].

43 “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Sekizinci Zirve Bildirisi”, İstanbul 12 Kasım 2021, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/8-zirve-bildirisi-15-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].

44 Orta Koridor hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Suat Beylur, Zhengizkhan Zhanaltay, Omirbek Hanayi, Azimzhan Khitakhunov, *Tarihi İpek Yolunun Yeniden Canlandırılmasında ORTA KORİDOR Mevcut Durum – Potansiyel – Güncel Meseleler*, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Ankara 2022.

45 Baghdad Amreyev, “Building Momentum: The Turkic Council Begins a New Decade”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhan Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 32; “Türk Dili

Güvenlik alanında TDT, üye ülkeler arasında askeri iş birliği ve bilgi paylaşımı yaparak bölgesel güvenliği sağlamayı amaçlamaktadır. Terörle mücadele, sınır güvenliği ve kriz yönetimi gibi konularda üye devletlerin ortak hareket etmesi planlanmakta ve güvenlik komitelerinin etkinleştirilmesi üzerinde durulmaktadır. Bu sayede, bölgenin istikrarı korunurken, üye devletlerin savunma kapasiteleri de güçlendirilecektir.⁴⁶

TDT, İstanbul Zirvesi'nde alınan kararlar doğrultusunda kurumsal yapısını güçlendirme adımları atmıştır. Sekreteryanın kapasitesinin artırılması, yeni çalışma grupları ve komitelerin oluşturulması gibi yapısal dönüşüm adımları bu sürecin önemli bir parçasıdır. Bu yenilikler, teşkilatın işleyişini daha verimli hale getirecek ve üye ülkeler arasındaki iş birliği projelerinin daha etkin bir şekilde yürütülmesini sağlayacaktır.⁴⁷

Sonuç

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), bağımsızlık sonrası Türk Cumhuriyetlerinin siyasi, ekonomik ve kültürel bağlarını derinleştirme hedefiyle başlayan bir sürecin kurumsal doruk noktasıdır. Bu teşkilat, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte ortaya çıkan jeopolitik fırsatların doğru bir şekilde değerlendirilmesi sayesinde, Türk dünyasında birliği ve dayanışmayı teşvik etmiştir. Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirveleri ile başlayan bu yolculuk, 2009 Nahçıvan Anlaşması ile kurumsal bir çerçeveye oturmuş ve 2021'de İstanbul Zirvesi'nde "Türk Devletleri Teşkilatı" adını alarak küresel bir vizyonu benimsemiştir.

TDT'nin kuruluş süreci, üye devletler arasındaki ortak tarihi, kültürel ve ekonomik bağların yeniden canlandırılmasına olanak tanımış, bu bağlamda dil, eğitim, enerji ve ulaşım gibi alanlarda önemli iş birliği projeleri hayata geçirilmiştir. Nahçıvan Anlaşması'nın, üye ülkeler arasında dayanışmayı kurumsal bir çerçevede güçlendirme amacı güden yapısı, bölgesel istikrarın sağlanması ve Türk dünyasının uluslararası arenada etkili bir aktör haline gelmesi adına kritik bir dönüm noktası olmuştur.

Teşkilat, Özbekistan'ın tam üyeliği ve Macaristan ile Türkmenistan'ın gözlemci statüleri gibi genişleme adımlarıyla bölgesel sınırlarının ötesine geçerek, Türk dünyasını birleştiren bir küresel iş birliği platformuna dönüşme yolunda ilerlemektedir. Özellikle 2040 Türk Dünyası Vizyon Belgesi ile belirlenen uzun vadeli hedefler, TDT'nin üye ülkeler arasındaki entegrasyonu derinleştirme kararlılığını ortaya koymaktadır. Bu vizyon, yalnızca ekonomik ve siyasi iş birliklerini değil, aynı zamanda kültürel bağları ve halklar arasındaki etkileşimi de kapsamaktadır.

Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Sekizinci Zirve Bildirisi", İstanbul 12 Kasım 2021, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/8-zirve-bildirisi-15-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024]; Kaygusuz, "Kuruluşunun 10. Yılında Türk Konseyi'nin Türkiye ile Diğer Üye Ülkeler Arasındaki Ticarete Etkileri", s. 217-218.

46 "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Sekizinci Zirve Bildirisi", İstanbul 12 Kasım 2021, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/8-zirve-bildirisi-15-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].

47 "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Sekizinci Zirve Bildirisi", İstanbul 12 Kasım 2021, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/8-zirve-bildirisi-15-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].

TDT'nin enerji ve ulaştırma projelerindeki rolü, üye devletlerin coğrafi avantajlarını birleştirerek bölgesel ekonomik kalkınmaya ivme kazandırmayı amaçlamaktadır. Hazar Geçişli Uluslararası Doğu-Batı Orta Koridoru gibi girişimler, sadece bölgesel ticareti canlandırmakla kalmayıp, aynı zamanda küresel enerji ve lojistik hatlarının güvenliği açısından da stratejik bir önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra, teşkilatın kültürel iş birliğine verdiği önem, ortak bir kimlik bilincinin gelişmesine ve Türk dünyasında dil birliği gibi somut sonuçlara yol açmıştır.

Sonuç olarak, Türk Devletleri Teşkilatı, bölgesel bir iş birliği platformu olmanın ötesine geçerek, Türk Cumhuriyetlerinin uluslararası alandaki etkinliklerini artırmayı ve Türk dünyasının ortak çıkarlarını temsil etmeyi amaçlayan bir yapı haline gelmiştir. Bu süreçte, teşkilatın güçlü kurumsal yapısı, uzun vadeli stratejik vizyonu ve üye ülkelerin ortak hedefleri, Türk dünyasının geleceğini şekillendiren temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Teşkilatın başarıyla hayata geçirdiği projeler ve sürekli genişleyen yapısı, Türk dünyasının küresel güç dengesindeki yerini daha da sağlamlaştıracağına işaret etmektedir. TDT, Türk halklarının tarihsel bağlarına dayanan, aynı zamanda geleceğe odaklanan bir model olarak uluslararası ilişkiler literatüründe önemli bir örnek teşkil etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçapa, Mevlüt, “Türk Devletleri Teşkilatı’nın Tarihsel Gelişimi: Teşkilatın Dünü, Bugünü ve Yarını”, *Avrasya Uluslararası Araştırma Dergisi*, XI/34, (2023), s. 473-491.
- Akgün, Sibel, Kenar, Özge, “Türkiye’nin Türk Devletler Teşkilatı ile Olan İlişkilerinde Uluslararası Aktör Düzeyi ve Durumu”, *Sakarya Üniversitesi Türk Akademi Dergisi*, II/2, (2023), s. 107-115.
- Aliyev, İlham, “Azerbaijan: A Bridge for Cooperation Between the Turkic-Speaking Countries”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 8-10.
- Amreyev, Baghdad, “Building Momentum: The Turkic Council Begins a New Decade”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 27-34.
- Baki, Pelin Musabay, “Avrasya’da Bölgesel İşbirliği Sürecinden İşbirliği Mekanizmasına: Türk Konseyi”, *Bilge Strateji*, VI/11, (2014), s. 133-162.
- Beylur, Suat, Zhanaltay, Zhengizkhan, Hanayi, Omirbek, Khitakhunov, Azimzhan, *Tarihi İpek Yolunun Yeniden Canlandırılmasında ORTA KORİDOR Mevcut Durum – Potansiyel – Güncel Meseleler*, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Ankara 2022.
- Erdoğan, Recep Tayyip, ““Turkic Council”: A Future Vision Arising from the Historical Brotherhood”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 17-19.
- Erol, Mehmet Seyfettin, Çelik, Kadir Ertaç, “Türk Dünyası’nda İşbirliği Denemesi: Türk Keneşi ve Kazakistan”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XVII/2, (2017), s. 15-32.
- Jeenbekov, Sooronbay, “Deepening Cooperation Between the Member States of the Cooperation Council of Turkic Speaking Countries”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 11-16.

- Kasseinov, Dusen, “The Importance of Turksoy on the 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 41-48.
- Kaygusuz, Yeşim, “Kuruluşunun 10. Yılında Türk Konseyi'nin Türkiye ile Diğer Üye Ülkeler Arasındaki Ticarete Etkileri”, *TESAM Akademi Dergisi*, VIII/1, (2021), s. 199-236.
- Mert, Osman, “Türk Konseyi (Keneşi) Türk Üniversiteler Birliği ve Türk Üniversiteler Birliği I. Genel Kurulu”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 15, (2013), s. 273-290.
- Mirziyoyev, Shavkat, “New Opportunities for Integration and Cooperation”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 20-24.
- Nazarbayev, Nursultan, “The New Horizons of Turkic World”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 5-7.
- Orbán, Viktor, “Welcome Address”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 25-26.
- Ömüraliyev, Kubançbek, “Türk Devletler Teşkilatı: Birlik ve İlerlemenin 15 Yılı”, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/turk-devletleri-teskilati-birlik-ve-ilerlemenin-15-yili/3350302> [Erişim Tarihi: 29.10.2024].
- Şahin, Çiğdem, “Uluslararası Örgüt İşlevleri Açısından Türk Konseyi (Türk Keneşi)”, *13. Türk Dünyası Kongresi*, ed. Vecdi Can, Köksal Şahin ve M. Kürşad Uçar, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2015, s. 1165-1174.
- Tekir, Gökhan, “Türk Devletleri Teşkilatının Yeni-İşlevselcilik ve Devletlerarasıcılık Teorileri Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, XXIII/2, (2023), s. 1084-1096.
- Ulutaş, Ufuk, Tanrısever, Oktay F., “The Turkic Council on the 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement: A View from Turkey”, *Turkic Council 10th Anniversary of the Nakhchivan Agreement*, ed. Ceyhun Şendiyev, Cavid Veliyev, Bakü 2019, s. 112-134.
21. Yüzyılın Parlayan Yıldızı: Türk Devletleri Teşkilatı, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2023.
- “Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünün Türk Dünyasına Önemli Katkısı – Türk Dünyası Ortak Alfabe Uzmanları”, <https://turkiyat.marmara.edu.tr/notice/marmara-universitesi-turkiyat-arastirmalari-enstitusunun-turk-dunyasina-onemli-katkisi-turk-dunyasi-ortak-alfabede-uzlasti> [Erişim Tarihi: 12.12.2024].
- “Devlet Başkanları Zirveleri”, <https://turkicstates.org/tr/zirveler> [Erişim Tarihi: 12.12.2024].
- “Türk Devletleri Teşkilatı (TDT)”, <https://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa> [Erişim Tarihi: 14.11.2024].
- “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi 1. Zirve Bildirisi”, Almatı 21 Ekim 2011, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/1-zirve-bildirisi-8-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 14.11.2024].
- “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Altıncı Zirve Bildirisi”, Çolpan-Ata 3 Eylül 2018, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/6-zirve-bildirisi-13-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].
- “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Beşinci Zirve Bildirisi”, Astana 11 Eylül 2015, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/fifth-zirve-bildirisi-12-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].
- “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Dördüncü Zirve Bildirisi”, Bodrum 5 Haziran 2014, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/4-zirve-bidirisi-11-tr.pdf>, [Erişim Tarihi: 14.11.2024].
- “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi İkinci Zirve Bildirisi”, Bişkek 23 Ağustos 2012, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/2-zirve-bildirisi-9-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 14.11.2024].

- “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Sekizinci Zirve Bildirisi”, İstanbul 12 Kasım 2021, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/8-zirve-bildirisi-15-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].
- “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Üçüncü Zirve Bildirisi”, Gebele 16 Ağustos 2013, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/3-zirve-bildirisi-10-tr.pdf>, [Erişim Tarihi: 19.11.2024].
- “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi Yedinci Zirve Bildirisi” Bakü 15 Ekim 2019, <https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/7-zirve-bildirisi-14-tr.pdf> [Erişim Tarihi: 19.11.2024].
- “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi’nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması”, Bildiriler/ Kurucu Belgeler, https://www.turkicstates.org/u/d/basic-documents-tr/Nahcivan_Anlasmasi_Turkce_20140417_193951.pdf [Erişim Tarihi: 14.11.2024].
- “Türk Dünyası Ortak Alfabe Komisyonu, 34 harften oluşan Ortak Türk Alfabesi önerisi üzerinde uzlaştı”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turk-dunyasi-ortak-alfabe-komisyonu-34-harften-olusan-ortak-turk-alfabesi-onerisi-uzerinde-uzlasti/3327364> [Erişim Tarihi: 12.12.2024].
- “Türk Keneşi Genel Sekreteri, Büyükelçi Halil Akıncı’nın Kırgızistan’daki *Jany Ordo* gazetesi’ne Röportajı” <https://turkicstates.org/u/d/dokuman/JanyOrdo.pdf> [Erişim Tarihi: 26.11.2014].
- “Türk Konseyi Avrupa Temsilcilik Ofisi Açılış Töreni ve Dışişleri Bakanları Toplantısı Budapeşte’de Gerçekleştirildi”, <https://www.turkicstates.org/tr/haber/turk-konseyi-avrupa-temsilcilik-ofisi-acilis-toreni-ve-disisleri-bakanlari-toplantisi-budapestede-gerceklestirildi> [Erişim Tarihi: 26.11.2024].
- “Organizasyon Şeması”, <https://www.turkicstates.org/tr/organizasyon-semasi> [Erişim Tarihi: 12.12.2024].

FROM INDEPENDENCE TO INSTITUTIONALISATION: THE PROCESS OF ESTABLISHMENT OF THE ORGANISATION OF TURKIC STATES

Elif UZUNAĞAÇ^{*}

The Organisation of Turkic States (OTS) can be regarded as a significant institutional accomplishment, forging connections among Turkic-speaking nations through the bonds of shared history, culture, and geopolitical interests. The genesis of this organisation can be traced to the early 1990s, a period characterised by the dissolution of the Soviet Union in 1991, which resulted in the independence of Turkic republics such as Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Uzbekistan, and Turkmenistan. These nations embarked on a journey to rediscover their cultural and historical ties while navigating the challenges of state-building and integration into the international system. The present study examines the establishment and institutional development of the OTS, beginning with the initial diplomatic efforts in the 1992 Summit of Turkic-Speaking Countries, the formalization of the Turkic Council through the Nakhchivan Agreement in 2009, and its transformation into the Organisation of Turkic States in 2021. By examining the critical milestones, institutional mechanisms, and strategic objectives of the OTS, this paper underscores its significance as a platform for fostering regional cooperation, stability, and global influence. Following independence, Turkic republics swiftly recognised the importance of solidarity and cooperation in overcoming economic and political challenges. The Ankara Summit in 1992 marked the inaugural formal gathering of Turkic-speaking countries, during which leaders identified opportunities for collaboration across various fields, including culture, education, and trade. While the initial efforts concentrated on cultural and symbolic ties, the groundwork for deeper integration was established during this period. Bilateral agreements and subsequent summits between 1994 and 2008 served to strengthen mutual trust and understanding, providing a foundation for institutional cooperation. Leaders emphasised the necessity for a shared economic agenda and the promotion of cultural unity to harness the collective potential of the Turkic world.

A significant milestone was reached with the signing of the Nakhchivan Agreement in 2009, as it formalised the establishment of the Turkic Council, thereby establishing an intergovernmental platform for structured cooperation. The council introduced several institutional mechanisms,

^{*} Dr. Assistant Professor, Marmara University Institute of Turkic Studies, İstanbul / Türkiye, elif.uzunagac@marmara.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4005-986X>

including the Secretariat, the Aksakals Council, and regular summit meetings, to coordinate initiatives and monitor progress. By focusing on education, energy, transportation, and cultural projects, the Turkic Council promoted tangible cooperation that addressed the economic and social priorities of member states. For instance, initiatives such as the Turkic Academy and the Turkic Cultural Heritage Foundation played a critical role in the revitalisation of shared cultural narratives and the strengthening of academic ties among Turkic nations. Similarly, infrastructure projects such as the Trans-Caspian International Trade Corridor emerged as strategic endeavours to enhance regional connectivity and trade efficiency. Throughout the 2010s, the Turkic Council expanded its strategic focus and influence. In this period, member states collaborated to address common challenges, including energy security, transportation infrastructure, and youth engagement. Summits held in cities such as Astana, Gebele, and Bodrum showcased the organisation's capacity to coordinate policies and foster economic development. Key achievements during this period included the development of transport corridors, cultural exchange programs, and the promotion of a common Turkic identity through education and media platforms. The inclusion of observer states such as Hungary reflected the organisation's growing geopolitical reach and its ability to engage partners beyond the Turkic world. The transformation of the Turkic Council into the Organisation of Turkic States in 2021, formalised at the Istanbul Summit, marked a new era for the organisation. This rebranding symbolised the organisation's ambitions to position itself as a regional and global actor. The adoption of the "2040 Turkic World Vision" introduced a long-term strategic plan to deepen economic integration, promote sustainable development, and enhance cultural cooperation, with critical areas such as trade facilitation, transportation infrastructure, energy collaboration, and technological advancements identified as key to addressing emerging global challenges. The summit also marked the welcome of Uzbekistan as a full member and Turkmenistan as an observer, further solidifying the organisation's regional influence and inclusivity.

The OTS's efforts to promote regional integration have been supported by economic initiatives such as the proposed Turkish Investment Fund, which is aimed at facilitating joint investments and strengthening financial cooperation among member states. Infrastructure projects, including the development of the Middle Corridor (Caspian Transit Middle Corridor), highlight the organisation's strategic focus on connecting Asia and Europe while boosting trade competitiveness. The organisation also prioritises cultural and educational cooperation, as reflected in projects such as the establishment of the Turkic Universities Union and initiatives to promote language standardisation across Turkic-speaking countries. The study concludes that the Organisation of Turkic States has successfully institutionalised cooperation among Turkic-speaking nations by fostering regional solidarity, economic growth, and cultural revitalisation. Its initiatives reflect a commitment to leveraging shared history and common interests to address contemporary challenges and achieve long-term regional stability. The OTS has not only strengthened the collective identity of the Turkic world but also demonstrated its potential as a significant regional bloc capable of influencing global economic and geopolitical dynamics.

By implementing the strategic objectives outlined in the 2040 Vision, the organisation aims to deepen integration, promote sustainable development, and enhance its global visibility. This transformation positions the OTS as a unifying force that builds on historical ties while addressing the needs of future generations.